

Κύπρος: Διχοτόμηση και εκσυγχρονισμός του Παναγιώτη Θανασά

Τέσσερα χρόνια από την εκλογή του Τ. Παπαδόπουλου στο προεδρικό αξίωμα, τρία χρόνια μετά το βροντώδες «όχι» στο δημοψήφισμα και λίγους μήνες πριν από τις προεδρικές εκλογές του ερχόμενου Φεβρουαρίου, παρατηρείται μια περίεργη και για πολλούς απρόσμενη κινητικότητα στο πολιτικό σκηνικό της νήσου. Η βεβαιότητα μίας δεύτερης θητείας Παπαδόπουλου και της συνακόλουθης εδραίωσης της πολιτικής του απορριπτισμού κλονίζεται από τη διαφαινόμενη αποχώρηση του ΑΚΕΛ από την κυβερνητική συμμαχία και τη διεκδίκηση της προεδρίας από τον Γραμματέα του Δ. Χριστόφια. Όλα δείχνουν λοιπόν ότι οι τρεις μεγάλοι, αριθμητικά περίπου ισοδύναμοι πολιτικοί χώροι θα κατέλθουν με δικούς τους υποψηφίους: Η «δεξιά» θα εκπροσωπηθεί από τον Ι. Κασουλίδη, το «κέντρο» από τον Τ. Παπαδόπουλο και η «αριστερά» από τον Δ. Χριστόφια.

Η χρήση των εισαγωγικών υποδηλώνει εδώ τις διαθλάσεις και παραμορφώσεις που υφίστανται αυτοί οι πολιτικοί όροι, όταν μεταφέρονται στην κυπριακή πολιτική ζωή. Σε κάθε περίπτωση, το ενδεχόμενο της υποβολής τριών υποψηφιοτήτων αφήνει να διαφανεί μια δυνατότητα απεγκλωβισμού από την απορριπτική πολιτική Παπαδόπουλου, καθώς και οι δύο συνυποψήφιοί του φαίνονται να ευνοούν την αναζήτηση μιας νέας δυνατότητας συμβιβασμού με τους τουρκοκυπρίους και επανένωσης του νησιού. Πρόκειται για μια προοπτική που υποδηλώνει ενάρετες επιδιώξεις, φοβούμαι ωστόσο ότι δεν έχει έρεισμα στην πραγματικότητα.

Το ερώτημα που τέθηκε στο δημοψήφισμα του 2004 είχε εν ολίγοις ως εξής: Είναι οι ελληνοκύπριοι διατεθειμένοι να αποδεχθούν, στο όνομα της επανένωσης και της επιστροφής των προσφύγων, το «ρίσκο» της μετάβασης από ένα κρατικό μόρφωμα που λειτουργεί ομαλά και ικανοποιητικά στο νότιο μέρος του νησιού παράγοντας ευημερία σε ένα νέο κρατικό μόρφωμα, του οποίου η λειτουργία θα απαιτούσε συνδιαλλαγή και συμβιβασμούς μεταξύ δύο κοινοτήτων των οποίων οι σχέσεις είχαν διακοπεί με βίαιο τρόπο ουσιαστικά από το 1964; Ο γράφων, κύπριος πολίτης εν τω μεταξύ και ο ίδιος, υπήρξε ένθερμος οπαδός του «ναι» στο προ τριετίας δημοψήφισμα και δεν μετανιώνει για εκείνη την επιλογή του. Δεν συμφωνεί, ωστόσο, με την ερμηνεία ότι η απόφαση της πλειοψηφίας να μην αναλάβει εκείνο το ρίσκο οφείλεται στην μαύρη προπαγάνδα της κυβέρνησης Παπαδόπουλου κατά των «πουλημένων στους Αμερικάνους», ή στην απότομη στροφή της πολιτικής του ΑΚΕΛ. Μια τέτοια ερμηνεία υποβαθμίζει την πολιτική σε μικροπολιτική και τροφοδοτεί την πεποίθηση ότι, με τους κατάλληλους ανάστροφους τακτικούς χειρισμούς, ο λαός θα αποφασίσει διαφορετικά.

Η ερμηνεία αυτή συγχέει αίτια και επιφαινόμενα. Ναι, πράγματι υπήρξε εκτεταμένη προπαγάνδα υπέρ της απόρριψης του σχεδίου – γιατί όμως τα πολιτικά υποκείμενα, οι ίδιοι

οι ελληνοκύπριοι, υπήρξαν τόσο ευεπίφοροι σε αυτήν; Και μήπως η ξαφνική στροφή του ΑΚΕΛ δεν ήταν αίτιο της απόρριψης, αλλά προσπάθεια σύμπλευσης με μια τάση που είχε ήδη διαμορφωθεί; Εν ολίγοις: Το σχέδιο Ανάν απορρίφθηκε, επειδή η συντριπτική πλειοψηφία των ελληνοκυπρίων αποφάσισε να μην αναλάβει το ρίσκο για το οποίο έγινε λόγος ανωτέρω. Μπορεί πολλοί από εμάς να θλιβόμαστε ή να εξεγειρόμαστε με αυτή την απόφαση, φοβούμενοι ωστόσο ότι δεν υπάρχει καμία πιθανότητα και κανένας πραγματικός λόγος για να αλλάξει. Αν οι ελληνοκύπριοι πρόσφυγες απέρριψαν το 2004 τη λύση που τους έδινε πίσω τις περιουσίες τους, γιατί θα αποδεχθούν στο μέλλον μια λύση που απλώς θα τους αποζημιώνει για τα εδάφη που καθημερινά οικοδομούνται στο Βορρά; Και όταν οι τουρκοκύπριοι αναβαθμίζονται διαρκώς σε *sui generis* υποκείμενο του διεθνούς δικαίου, γιατί να προβούν μονομερώς σε παραχωρήσεις προς τους ελληνοκυπρίους, στο όνομα μιας επανένωσης που ούτε αυτοί είναι βέβαιο ότι επιθυμούν πλέον;

Η εγγελιανή «πονηρία του Λόγου» της ιστορίας φαίνεται λοιπόν να παίζει ένα ακόμη από τα συνήθη παιχνίδια της. Η πιθανή πλέον διαδοχή του Παπαδόπουλου από έναν μη απορριπτικό Πρόεδρο δεν επιλύει το πρόβλημα της Κύπρου, αλλά το διαιωνίζει. Διότι αν «πρόβλημα» σημαίνει κάτι που μπορεί να επιλυθεί, τότε το πραγματικό πρόβλημα της Κύπρου δεν είναι το ίδιο το «Κυπριακό», αλλά η διαχείρισή του και η λειτουργία του ως οπίου των συνειδήσεων. Η Κύπρος λοιπόν θα εξακολουθήσει να βιώνει τις αγκυλώσεις μιας βαθιάς αντίφασης: Από τη μία η εν πολλοίς κατανοητή άρνηση ανάληψης του ρίσκου της επανένωσης, από την άλλη ωστόσο η νηπιώδης ρητορεία για τα «εθνικά δίκαια» και την αναγκαιότητα αποκατάστασής τους (αναιμάκτως, εννοείται, και ακόπως). Αυτή η αντίφαση εμποδίζει τόσο τη διαχείριση των αποτελεσμάτων που επέφεραν οι συγκρούσεις της περιόδου 1963-74 όσο και τη διάγνωση των πραγματικών αναγκών και προβλημάτων της κυπριακής κοινωνίας.

Η ομαλή δημοκρατική λειτουργία, που τα τελευταία τέσσερα χρόνια εμφανίζει σοβαρά προβλήματα, η ίδρυση πολιτικών κομμάτων αρχών στη θέση των σημερινών οργανισμών πελατειακής εκπροσώπησης, η ανάπτυξη ανύπαρκτων αγαθών όπως οι δημόσιες συγκοινωνίες και ο απεγκλωβισμός του κράτους από τον ασφυκτικό έλεγχο των οικονομικών συμφερόντων και των εργολάβων – ιδού μερικά μόνο από τα βήματα μιας πορείας εκσυγχρονισμού, που θα οδηγούσε την Κύπρο από τη Μέση Ανατολή στην Ευρώπη. Η αναγνώριση της εδραιωμένης μετά το δημοψήφισμα διχοτόμησης και η κατά το δυνατόν επωφελής για τα ελληνοκυπριακά συμφέροντα διαχείρισή της (π.χ. με επιστροφή κάποιων εδαφών) αποτελούν προαπαιτούμενο μιας τέτοιας πορείας εκσυγχρονισμού. Δυστυχώς, αυτή η αναγκαιότητα εξακολουθεί να παραμένει στην Κύπρο πολιτικά ανέστια.

Ο Π. Θανασάς είναι Επίκουρος Καθηγητής Φιλοσοφίας στο Α.Π.Θ. Το παρόν κείμενο δημοσιεύθηκε στην Αυγή της Κυριακής (3.6.2007).